

Talousvaliokunta
LiV@eduskunta.fi

Päiväys/Datum
1.4.2020
Dnro/Dnr
TRAFICOM/108583/03.03.01/2020
Viite/Referens
Asiantuntijapyyntönnö 11.3.2020

Lausunto hallituksen esityksestä HE 8/2020 vp

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Liikenne- ja Viestintävirastolta kirjallista lausuntoa otsikossa tarkoitettusta hallituksen esityksestä. Liikenne- ja viestintävirasto lausuu hallituksen esitykseen sisältyvistä ydinenergialain, turvallisuusselvityslain 21 §:n ja kaivoslain muuttamisesityksistä seuraavaa:

Miehittämättömät ilma-alukset ja radioviestinnän häiriöttömyys ja luottamuksellisuus

Liikenne- ja viestintävirastolle säädettyihin tehtäviin ja niihin liittyviin lainsäädännöksiin hallituksen esityksessä liittyy erityisesti ydinenergialakiin esitettävä uusi 7 v §, joka koskee miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumista sekä 7 n §:n 2 momentin 9 kohta, joka koskee ydinvoimalaitoksen turvahenkilölle lisättäväksi ehdotettua toimivaltuutta puuttua aluksen kulkuun. Näillä säännöksillä säädetäisiin oikeuksia poiketa tietoliikenteen häirinnän kiellosta sekä radioviestinnän luottamuksellisuudesta. Liikenne- ja viestintäviraston tehtäviä ovat radioviestinnän tehokkuudesta ja häiriöttömyydestä huolehtiminen sekä radioviestinnän luottamuksellisuutta ja radiolaitteiden vaatimustenmukaisuutta koskevien säännösten noudattamisen valvonta.

Liikenne- ja viestintävirasto kannattaa ydinvoimalaitoksen turvahenkilöille ehdotettuja uusia toimivaltuuksia, joita edellisessä kappaleessa mainituissa säännösehdoituksissa esitetään. Virasto katsoo, että ehdotetut toimivaltuudet ovat tarpeen, jotta ydinvoimalaitokset voivat kehittää ydin- ja säteilyturvallisuutta jatkuvasti tehokkaalla tavalla ja vastata miehittämättömien ilma-alusten luomaan turvallisuusuhkaan laitoksille sekä ydin- ja säteilyturvallisuudelle.

Vastaava lainsäädäntö. Esitetyt säännökset ovat hyvin linjassa aiemmin viime vuosina säädettyjen vastaavien lainmuutosten kanssa. Määrättyjä viranomaisia ja niiden toimintaa koskevassa erityislainsäädännössä on niiden toimintaan liittyvillä erityisillä perusteilla säädetty viranomaisille hyvin rajoitettuja oikeuksia ja toimivaltuuksia poiketa radioviestinnän luottamuksellisuudesta ja rikoslain 38 luvun 5 §:ssä säädetystä radioviestinnän häirinnän kiellosta. Näiden eri lakien säännökset uhkaa aiheuttavien miehittämättömien ilma-alusten kulkuun puuttumiseksi ovat hyvin saman sisältöisiä kuin hallituksen esityksessä esitetään ydinvoimalaitosten turvahenkilöille. Lähivuosina vastaavia toimivaltuuksia on säädetty rajavartiolaitokselle, puolustusvoimille, vankeinhoitolaitokselle ja poliisille. Liikenne- ja viestintävirasto pitää perusteltuna, että tällaisista viranomaisten ja hallituksen esityksessä tarkoitettujen ydinvoimalaitosten turvahenkilöiden erityisistä

oikeuksista ja toimivaltuuksista säädetään viranomaista koskevassa tai kyseessä olevaa tahoja koskevassa erityislainsäädännössä.

Muun radioviestinnän suojaaminen. Hallituksen esityksessä on riittävästi huomioitu se, että miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttuminen teknisellä laitteella voi aiheuttaa häiriötä myös muulle radioviestinnälle kuin alukseen liittyvälle radioviestinnälle. Teknisen laitteen käytöstä päätettäessä onkin tärkeää arvioida, miten ja kuinka laajasti miehittämättömän ilma-aluksen radioviestinnän häirintä alueella, joka on ydinenergian käyttöön oikeuttavan luvanhaltijan pysyvässä käytössä ja jossa ilmailu on kielletty ilmailulain 11 §:n nojalla, voi vaikuttaa myös muuhun viestintään alueella ja sen ulkopuolella. Muutettavaksi esitetyn lain 7 n §:n 3 momentin perusteella laitetta voitaisiin käyttää myös turvattaessa ydinaineiden ja ydinjätteen kuljetuksia ja varastointia näihin välittömästi kohdistuvan uhkan torjumiseksi.

Esitetyn 7 v §:n 2 momentissa ehdotettu intressivertailu turvallisuustehtävän tärkeyden, vaarallisuuden ja kiireellisyyden ja muulle radioviestinnälle mahdollisesti aiheutuvan haitan vakavuuden, laajuuden ja keston osalta on perusteltu. Erityisesti on huomioitava teknisen laitteen käytön vaikutukset turvallisuusradioviestintään, radionavigointisatelliittiliikenteen vastaanottoon ja matkaviestintaajuuksiin. Laitteen käytön kynnys tulisi arvioida erityisen korkealle, jos käytöstä aiheutuva häiriö voisi kohdistua turvallisuusradioviestintään, GPS-vastaanottoon tai muuhun radiosatelliittiliikenteen vastaanottoon tai matkaviestintaajuuksiin. Näiden syiden vuoksi on myös tarpeellista, että häirintä rajoitetaan vain taajuusalueille, joilla arvioidaan voitavan vaikuttaa miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun. Liikenne- ja viestintävirasto pitää tärkeänä, että hallituksen esityksessä ehdotetaan, että teknistä laitetta saa käyttää vain turvahenkilö, jolla on riittävä osaaminen ja koulutus sen käyttöön.

Radiolupa. Hallituksen esityksessä tarkoitettu tekninen laite, jolla voidaan puuttua miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun radiotaajuuksien avulla, on useimmiten myös radiolähetin. Tällaisen radiolähtimen hallussapito ja käyttö edellyttävät sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 39 §:ssä tarkoitettua radiolupaa. Liikenne- ja viestintäviraston radiolupamenettelyssä voidaan varmistaa, että teknisen laitteen ominaisuudet ovat asianmukaiset ja että sen käytössä voidaan noudattaa esitetyn 7 v §:n 2 momentin säännöksiä.

Viestinnän luottamuksellisuuden suoja. Miehittämättömän ilma-aluksen käyttöön liittyvää radioviestintä on lähtökohtaisesti muuta kuin puheviestintää. Liikenne- ja viestintävirasto katsoo, että 7 v §:n 3 momenttiin esitetyt säännökset turvahenkilön oikeudesta käsitellä miehittämättömän ilma-aluksen käyttöön liittyvää radioviestintää, välitystietoja ja sijaintitietoja ovat oikeansuhteisia poikkeuksia suhteessa radioviestinnän pääsääntöiseen luottamuksellisuuden suojaan.

Ilmoitusvelvollisuus. Hallituksen esityksen mukaan teknisen laitteen käyttämisestä tulisi ilmoittaa Liikenne- ja viestintävirastolle. Liikenne- ja viestintäviraston radiotaajuuksien häiriöttömyyttä koskevien valtakunnallisten taajuusvalvontatehtävien hoitamiseksi tämä 7 v §:n 6 momentin säännös on perusteltu. Samoin on perusteltu pykälän 5 momentin säännös siitä, että laitteen käytöstä laaditaan ydinenergilain mukainen tapahtumailmoitus.

Toimivaltuuksien haltijoiden asema. Puheena olevia oikeuksia ja toimivaltuuksia esitetään hallituksen esityksessä säädettäväksi ydinvoimalaitoksen

turvahenkilöille, jotka eivät viranomaisen henkilöstöä eivätkä virkasuhteessa. Liikenne- ja viestintävirasto katsoo kuitenkin, että ehdotettavat oikeudet ja toimivaltuudet turvahenkilöille ovat perusteltuja suhteessa oikeuksiin ja toimivaltuuksiin, joita näillä turvahenkilöillä on muuten voimassa olevan ydinenergiain perusteella ja niihin toimivaltuuksiin, joita heille esitetään hallituksen esityksen 7 n §:ssä.

Voimakeinot. Liikenne- ja viestintävirasto haluaa, jos miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttuminen tehdään voimakeinoin, kiinnittää vielä huomioita kansainvälisellä tasolla esiin nousseeseen keskusteluun kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen 3 bis artiklasta ja sen soveltuvuudesta miehittämättömiin ilma-aluksiin. Artikla asettaa jäsenvaltioille vaatimuksen pidättäytyä aseiden käytöstä lennolla olevia siviili-ilma-aluksia vastaan niiden kulkuun puututtaessa, jotta ilma-aluksessa olevien henkilöiden henkeä eikä ilma-aluksen turvallisuutta ei vaaranneta.

Terminologia. Hallituksen esityksessä puhutaan miehittämättömistä ilma-aluksista, kun aiemmissa vastaavissa hallituksen esityksissä puhutaan miehittämättömistä ilma-aluksista ja lennokeista. Tämä käsitteistön muutos on tarkoituksellinen ja liittyy Euroopan unionin ilmailua koskevaan lainsäädäntöön hallituksen esityksessä kerrotulla tavalla. Sama terminologinen muutos sisältyy valmisteilla olevaan ilmailulainsäädännön uudistukseen (EASA-asetuksen edellyttämät kansalliset lainsäädäntömuutokset). Perinteisestä käyttötarkoitukseen liittyvästä erottelusta lennokin ja miehittämättömän ilma-aluksen välillä luovutaan, ja jatkossa kaikki katsotaan miehittämättömiksi ilma-aluksiksi.

Terveydentilaa koskevat ilmoitukset. Liikenne- ja viestintäviraston edustaja on osallistunut ydinenergiain 7 w §:n valmistelussa keskusteluihin lääkärin tai terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeudesta luvanhaltijalle ja Säteilyturvakeskukselle ja poliisille siinä tilanteessa, jos hän perustellusta syystä katsoo, että henkilö ei sovellu hoitamaan tehtäviään tai voi olla vaaraksi ydin- tai säteilyturvallisuudelle. Liikenteen lainsäädännössä on vastaavia säännöksiä (esimerkiksi liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 208 §:ssä ja ilmailulain (864/2014) 50 §:ssä).

Liikenteen puolella eri liikenteen ammatinharjoittajien terveyteen liittyviä vaatimuksia on kirjattu hyvinkin tarkasti, ja näiden erityisvaatimusten täyttymistä valvotaan tehtävään erikoistuneiden viraston hyväksymien lääkäreiden (rautatie-lääkäreiden, rautatiepsykologien, merimieslääkäreiden ja ilmailulääkäreiden toimesta), joilla on **velvollisuus** ilmoittaa virastolle, jos he epäilevät, ettei luvan hakija tai haltija täytä luvan saamisen terveydellisiä edellytyksiä.

Liikenteenkin puolella on kuitenkin pidetty perusteltuna säätää erikseen myös kaikille terveydenhuollon ammattihenkilölle salassapitosäännösten estämättä **oikeus** ilmoittaa Liikenne- ja viestintävirastolle, jos he epäilevät, että henkilöluvan hakija tai haltija ei täytä terveydelle asetettuja vaatimuksia. Suomessa henkilö voi hakeutua hoitoon haluamalleen lääkärille tai lääkäriasemalle, eikä tieto sairastumisista näin ollen välttämättä välity liikenteen näkökulmasta terveydentilaa seuraavalle lääkärille. Jos lääkärillä tai muulla terveydenhuollon ammattihenkilöllä on tiedossaan, että heidän vastaanotolleen saapuva sairas henkilö työskentelee tehtävässä, jossa puutokset terveydentilassa voivat saattaa muut vaaraan, ovat he kokeneet positiivisena mahdollisuuden ilmoittaa tilanteesta viranomaiselle, joka voi lähteä selvittämään tilannetta tarkemmin.

Viraston käsityksen mukaan nyt ehdotettu ydinenergialain 7 w § on perusteltu ja se noudattaa samaa lähestymistapaa kuin mitä liikenteessä sovelletaan.

Ylijohtaja

Kati Heikkinen

Päällikkö

Mari Österberg

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Liikenne- ja viestintävirasto (Traficom) 1.4.2020. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa sähköisiä allekirjoituksia tukevalla lukijaohjelmalla tai Traficomin kirjaamosta.